

WYROK Z DNIA 18 LUTEGO 2000 R.

III KKN 280/99

Użyte w art. 157 § 3 k.k. sformułowanie „działa”, wynikające z zastosowanej przez ustawodawcę techniki legislacyjnej, oznacza zarówno działanie, jak i zaniechanie.

Przewodniczący: sędzia SN A. Konopka.

Sędziowie: SN L. Misiurkiewicz,

SO del. do SN W. Błuś (sprawozdawca).

Prokurator Prokuratury Krajowej: W. Smardzewski.

Sąd Najwyższy w sprawie Jerzego W., uniewinnionego od popełnienia przestępstwa z art. 157 § 3 k.k. po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 18 lutego 2002 r. kasacji, wniesionej przez prokuratora na niekorzyść oskarżonego od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 25 marca 1999 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w E. z dnia 11 września 1998 r.

u c h y l i ł zaskarżony kasacją wyrok i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w E. i sprawę przekazał temu Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania

U Z A S A D N I E N I E

Wyrokiem Sądu Rejonowego w E. z dnia 11 września 1998 r., uniewinniono Jerzego W. od tego, że w dniu 29 października 1997 r. w E., dzia-

łając nieumyślnie spowodował uszkodzenie ciała Józefa U. w ten sposób, że w wyniku braku właściwego nadzoru nad swoimi psami dopuścił do pogryzienia wyżej wymienionego przez te psy wskutek czego pokrzywdzony doznał obrażeń ciała w postaci rozległej rany kłusanej ręki prawej co spowodowało rozstrój zdrowia na okres powyżej 7 dni, tj. od popełnienia przestępstwa określonego w art.157 § 3 k.k.

Apelację na niekorzyść od tego orzeczenia wniósł prokurator i zarzucając wyrokowi sądu pierwszej instancji obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art.157 § 3 k.k., poprzez błędne uznanie, iż przepis ten nie obejmuje swoim zakresem czynów dokonanych przez zaniechanie, co w konsekwencji doprowadziło do niesłusznego uniewinnienia oskarżonego Jerzego W od popełnienia zarzucanego mu czynu, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w E. do ponownego rozpoznania.

Apelację na niekorzyść wniósł również pełnomocnik powoda cywilnego i zarzucając wyrokowi sądu pierwszej instancji obrazę przepisów prawa materialnego art. 9 § 2 k.k. i art.157 § 3 k.k., przez błędną wykładnię tych przepisów, wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 25 marca 1999 r., zaskarżony wyrok utrzymano w mocy.

Orzeczenie sądu odwoławczego zaskarżył kasacją na niekorzyść Prokurator Okręgowy w S. i zarzucając rażące naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art.157 § 3 k.k., polegające na niewłaściwej i sprzecznej z wolą ustawodawcy wykładni przepisów art. 157 § 3 k.k., a nadto art. 2 k.k. i art. 9 § 2 k.k. i przyjęciu, że § 3 art. 157 k.k. typizuje czyn, który może być popełniony wyłącznie poprzez „działanie” oraz, że przepisy Kodeksu karnego z 6 czerwca 1997 r. nie penalizują czynów nieumyślnych popełnianych przez zaniechanie, skutkiem czego było uniewinnienie Jerzego W.

od popełnienia zarzucanego mu przestępstwa, podczas gdy właściwa interpretacja wskazanych wyżej przepisów kodeksu karnego prowadzi do przeciwnych wniosków, wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w S. i wyroku Sądu Rejonowego w E. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sadowi pierwszej instancji .

Prokurator Prokuratury Krajowej na rozprawie przed Sądem Najwyższym poparł kasację Prokuratora Okręgowego w S.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasację prokuratora należy uznać za zasadną.

Sąd Rejonowy w E. uniewinniając Jerzego W. od popełnienia przestępstwa określonego w art.157 § 3 k.k. wyraził pogląd, że stypizowany w powołanym wyżej przepisie czyn może być popełniony jedynie poprzez „działanie nieumyślne”, nie przewiduje zatem, za czym przemawia wykładnia gramatyczna wymienionego wyżej przepisu, odpowiedzialności karnej za zaniechanie działania. Przyjęcie przeciwnego poglądu, zdaniem sądu pierwszej instancji, byłoby niemożliwe również z uwagi na niemożność ustalenia związku przyczynowego między nieumyślnym zaniechaniem a powstałym skutkiem. Takie stanowisko znalazło pełną akceptację sądu odwoławczego.

Nie negując istnienia pewnych trudności związanych z użyciem przez ustawodawcę w treści art. 157 § 3 k.k. słowa „działa”, należy podnieść, że argumenty zaprezentowane w uzasadnieniach orzeczeń sądów obu instancji są jednak, zdaniem Sądu Najwyższego, błędne.

Obowiązujący obecnie Kodeks karny określa możliwość popełnienia przestępstwa tylko przez działanie, np. kradzież – art. 278 § 1 k.k., tylko przez zaniechanie , np. nieudzielenie pomocy – art. 162 § 1 k.k., przez działanie jak i przez zaniechanie – fałszywe zeznanie – art. 133 § 1 k.k. i wreszcie takie przestępstwa, w których opis czynu zabronionego jest tak szeroko ujęty, że w grę może wchodzić nie tylko działanie ale też i zanie-

chaniu. Tak więc przestępstwa te mogą być popełnione zarówno przez działanie jak i przez zaniechanie. Do tej grupy przestępstw, obok np. umyślnego zabójstwa określonego w art. 148 § 1 – 3 k.k. czy też nieumyślnego spowodowania śmierci człowieka – art. 155 k.k., należy też naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia o jakim mowa w art. 157 § 1 – 3 k.k. (por. A. Wąsek, Kodeks karny. Komentarz, Gdańsk 1999, t. 1, str. 41). Uznanie nieumyślnego naruszenia czynności narządu ciała jako czynu zabronionego, którego można dopuścić się przez zaniechanie wynika z analizy treści art. 157 § 3 k.k. Nie można czynić tego jednak w oderwaniu od brzmienia § 1 czy też § 2 wymienionego wyżej przepisu. Przedmiotem ochrony określonych tam występków jest, najogólniej mówiąc, zdrowie człowieka. Różnica dotyczy tylko strony podmiotowej omawianych występków. Bezspornym pozostaje, że należące do strony przedmiotowej, znamię czynności sprawczej przestępstwa, o którym mowa w art. 157 § 1 i 2 k.k. określone wyrazem „powoduje” może być wypełnione zarówno przez działanie jak i przez zaniechanie. W art. 157 § 3 k.k. mówi się co prawda o sprawcy, który „działa” nieumyślnie ale z tego faktu nie można wyciągać wniosku, że wykluczone jest popełnienie tego przestępstwa przez „zaniechanie” nieumyślnie. Przepis ten ma bowiem na uwadze nieumyślnie „działanie” sprawcy czynu określonego w § 1 lub 2 art. 157 k.k., czyli że wyraz „działa” w tym wypadku oznacza to samo, co wyraz „powoduje”. Konsekwencją tego musi być odczytanie treści § 3 art. 157 k.k. w następujący sposób: jeżeli sprawca powodując, a więc również przez zaniechanie, naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia działa nieumyślnie podlega karze (...). A zatem Sąd Najwyższy wyraża pogląd, że użyte w art. 157 § 3 k.k. sformułowanie „działa” wynikające z zastosowanej przez ustawodawcę techniki legislacyjnej, określa zarówno działanie sprawcy jak i jego zaniechanie. Podobnego zabiegu legislacyjnego użyto w art. 160 § 1 – 3 k.k. W tym przypadku również przestępstwo to można popełnić przez

działanie jak i przez zaniechanie (por. po stanowienie SN z dnia 5 lutego 2002 r., V KKN 473/99 oraz Kodeks karny. Komentarz pod red. A. Zolla, Część szczególna, Kraków 2000, t. 2, str. 308).

Nie można się także zgodzić z zaprezentowanym poglądem, jakoby byłoby niemożliwym ustalenie związku przyczynowego między nieumyślnym zaniechaniem a powstałym skutkiem.

Nauka prawa karnego rozróżnia dwa typy przestępstw popełnionych przez zaniechanie, a mianowicie „właściwe przestępstwa z zaniechania” i „niewłaściwe przestępstwa z zaniechania” (por. K. Buchała, A. Zoll, Polskie prawo karne, str.188), z tym że tymi pierwszymi są przestępstwa formalne z zaniechania, drugimi zaś przestępstwa skutkowe (materialne) z zaniechania (por. L. Kubicki, Przesłpstwo popełnione przez zaniechanie. Zagadnienia podstawowe, Warszawa 1975, str.80 i nast.). Odpowiedzialność karną za czyny zabronione popełnione przez zaniechanie, w tym przeciw też za tzw. niewłaściwe przestępstwa skutkowe z zaniechania, statuuje art. 2 k.k., wymagając jednakże wypełnienia dodatkowego ustawowego znamienia jakim jest niewypełnienie przez sprawcę obowiązku gwaranta zapobiegnięcia skutkowi przestępnemu zagrażającemu dobru prawnemu. Źródłem tego obowiązku gwaranta może być, z oczywistych względów, ustawa nakładająca na osoby obowiązek ochrony wszelkich dóbr prawnych przed określonym zagrożeniem. Np. właściciel niebezpiecznego psa zobowiązany jest do neutralizacji niebezpieczeństwa pochodzącego od tego zwierzęcia w stosunku do wszystkich osób i wszelkiego mienia (por. K. Buchała, A. Zoll, Kodeks karny, Część ogólna, Komentarz, Kraków 2000, t. 1, str. 53). Tak więc w realiach sprawy będącej przedmiotem kasacji mamy do czynienia z obowiązkiem Jerzego W. wynikającym z treści art. 431 k.c., bowiem każdy „kto zwierzę chowa albo się nim posługuje, obowiązany jest do naprawienia wyrządzonej przez nie

szkody niezależnie od tego czy było pod jego nadzorem, czy też zabłąkało się lub uciekło (...)"

Sąd pierwszej instancji rozpoznając ponownie sprawę, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, powinien dokonać ponownej oceny zdarzeń jakie miały miejsce w dniu 29 października 1997 r. w E., mając na uwadze poczynione przez Sąd Najwyższy rozważania dotyczące penalizacji czynów zabronionych określonych w art. 157 § 3 k.k.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, uwzględniając kasację prokuratora uchylił orzeczenie Sądu Okręgowego w S. i utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w E. i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.